

## Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde A1-C1 Düzey Dinleme Etkinliklerinin İncelenmesi<sup>1</sup>

Gürkan Tabak<sup>2</sup>

Ali Göçer<sup>3</sup>

### Type/Tür:

Research/ Araştırma

Received/Geliş Tarihi: September 21/21 Eylül 2017

Accepted/Kabul Tarihi: December 7/ 7 Aralık 2017

Page numbers/Sayfa No: 400-411

Corresponding Author/

İletişimden Sorumlu Yazar:

[gurkantabak@gmail.com](mailto:gurkantabak@gmail.com)



This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

### Öz

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme önemli bir dil becerisi olarak görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme becerisine yönelik etkinlikler genellikle üç aşamada ele alınmaktadır. Bu aşamalar dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası şeklinde sıralanmaktadır. Bu aşamalarda etkinlikler yoluyla öğrencilerin çeşitli dinleme kazanımlarını edinmeleri beklenmektedir. Bu çalışmanın temel amacı da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda dinleme etkinlikleri; dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası etkinlikler açısından incelenmiştir. Araştırmada dinleme metinlerinin etkinlik sayısı bakımından dağılımı, dinleme öncesi, sırası ve sonrası etkinliklerin tür ve sayısı bakımından durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı takip edilmiş ve doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın dokümanlarını, Gazi TÖMER tarafından yayımlanan A1-C1 düzeyinde 5 ders kitabı oluşturmaktadır. Veriler betimsel analiz sonucu elde edilmiştir. Betimsel analiz dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası olmak üzere üç ana tema altında gerçekleştirilmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü uygulanmıştır ve kodlara yönelik görüş birliği oranının inanılır için yeterli olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre dinleme etkinliklerinin çoğunun dinleme sonrası etkinliklere yönelik olduğu, dinleme öncesi etkinliklerin ihmal edildiği ve dinleme sırası etkinliklere yeterince yer verilmediği görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre dinleme öncesine, sırasına ve sonrasına yönelik farklı türde etkinliklerin ders kitaplarında kullanılması önerilmektedir. Ayrıca etkinlik türü bakımından çeşitliliğin sağlanması da önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, dinleme, etkinlik, ders kitapları, dinleme etkinlikleri

<sup>1</sup> Bu çalışma, 25-28 Mayıs 2016 tarihleri arasında Belgrad şehrinde gerçekleştirilen "2nd International Symposium on Language Education and Teaching (ISLET)" adlı sempozyumda sunulan "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1-B2 Düzey Dinleme Etkinliklerinin İncelenmesi" başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

<sup>2</sup> Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/Türkiye  
Dr., Erciyes University, Faculty of Education, Kayseri/Turkey  
e-mail: [gurkantabak@gmail.com](mailto:gurkantabak@gmail.com)  
ORCID ID: [orcid.org/0000-0002-8539-7507](https://orcid.org/0000-0002-8539-7507)

<sup>3</sup> Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri/Türkiye  
Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Education, Kayseri/Turkey  
e-mail: [gocer@erciyes.edu.tr](mailto:gocer@erciyes.edu.tr)  
ORCID ID: [orcid.org/0000-0002-6880-2611](https://orcid.org/0000-0002-6880-2611)

**Suggested APA Citation /Önerilen APA Atıf Biçimi:**

Tabak, G. ve Göçer, A. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(3), 400-411.

**An Investigation of Listening Activities at A1-C1 Levels in Teaching Turkish as a Foreign Language****Abstract**

Listening is seen as an important language skill in teaching Turkish as a foreign language. Activities for the listening skill are generally implemented in three stages. These stages are pre-listening, while-listening and post-listening. At these stages, students are expected to acquire various listening skills through activities. The main aim of this study was to investigate listening activities at A1-C1 levels in teaching Turkish as a foreign language. Listening activities were investigated within the scope of pre-listening, while-listening, and post-listening activities. In the study, the researchers attempted to identify the distribution of listening texts in terms of number of activities, the type and number of pre-listening, while-listening and post-listening activities. The study adopted a qualitative research method. The method of document analysis was used. The documents of this study consisted of five course books at A1-C1 levels published by Gazi TÖMER. The data were gained after descriptive analysis. The descriptive analysis was carried out under three main themes; namely, pre-listening, while-listening and post-listening. The intercoder reliability formula proposed by Miles and Huberman (1994) was applied and the agreement between coders was found sufficient for the credibility of the study. The results indicated that most of the listening activities were oriented to post-listening activities, and the pre-listening stage was neglected in the listening activities and while-listening activities were not adequately covered in the books. In line with the findings, the researchers suggested that different kinds of activities in the pre-listening, while-listening and post-listening stages be used in course books. It is also recommended that the diversity be provided in terms of types of activities.

**Keywords:** Teaching Turkish as a foreign language, listening, activity, course books, listening activities

**Giriş**

Dinleme, yabancı dil öğrenenler için önemli bir beceridir (Vandergrift ve Goh, 2012). Dil öğretiminde dinleme, karmaşık bir süreçten oluşmaktadır (Rost, 2001). Bu karmaşık süreç sonucunda, temel olarak bireylerin yabancı dilde dinleme becerilerini geliştirerek sözlü iletişim becerilerine işlevsellik kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda da dinleme becerisi, aşamalı olarak ele alınmakta ve öğretimi gerçekleştirilmektedir.

Yabancı dil eğitiminde dinleme, genellikle 3 aşamada gerçekleştirilir: Dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası. İnce ve Boztilki'ye (2016) göre yeni ve farklı sınıflama denemeleri olmasına rağmen bu geleneksel aşamalı sınıflama dinleme eğitiminde hâlâ kabul görmektedir. Bu aşamalarda gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler yoluyla öğrencilerin dinleme becerileri adım adım geliştirilmektedir.

Dinleme öncesi, öğrencilerin ilgili metne ilişkin sahip oldukları ön bilgilerin aktif hâle getirildiği aşamadır. Bu aşama, dinlemeye hazırlık aşamasıdır (İşcan ve Aydın, 2014; Tuzcu, 2011). Öğrencilere beklenti ve amaç oluşturma görevleri verilerek öğrencilerin dinlemeye hazır hâle gelmeleri sağlanmaktadır. Hazırlık aşaması hem fiziksel hem de zihinsel olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır. İşcan ve Aydın'a

(2014) göre dinlemenin fiziksel boyutunu dinleme ortamı, ışık, ısı ve gürültü gibi kaynaklar; zihinsel boyutunu ise dinleyiciye bağlı dikkat, motivasyon, ilgi gibi psikolojik unsurlar oluşturmaktadır.

Dinleme sırası aşamasında öğrenciler dinleme metinleri ile karşılaşmaktadırlar. Bu aşamada, dinleme metninin ilettiği mesajların öğrenciler tarafından anlamlandırılması amaçlanır (İnce ve Boztilki, 2016). Tuzcu'ya (2011) göre dinleme sırası etkinliklerin amaçlarından biri de öğrencilerin metnin geneline yönelik çıkarımında bulunabilmeleridir. Genellikle CD veya internet üzerinden bir materyal kullanılarak, bir metin seslendirilerek, canlandırma, rol yapma ve drama gibi etkinlikler izlettirilerek öğrencilerin dinlemeleri sağlanır. Schwartz (1998), dinleme sırası etkinlikler ile dinleme metni arasında doğrusal bir ilişki olduğuna dikkat çekmektedir. Dinleme sırası etkinliklerde dikkat edilmesi gereken unsurlardan biri de öğrencinin amaca uygun hareket etmesi ve stratejik dinlemesidir. Çünkü öğrencilerden duyduğu her şeyi kaydetmesini beklemek öğrenme sürecine olumsuz etki edebilmektedir. Bu sebeple Tuzcu'nun (2011) da vurgu yaptığı metnin genel hatlarıyla anlaşılmasının beklendiği konusuna öğrencilerin dikkati çekilmelidir.

Dinleme sonrası aşaması, metne yönelik çoklu değerlendirmeyi kapsamaktadır. "Dinleme sonrası, ana fikir ve yardımcı fikirleri çıkarma, soruları cevaplandırma, özetleme, değerlendirme, yorumlama, eleştirme ve içselleştirmeyi ifade eder" (İşcan ve Aydın, 2014, s. 326). Bu aşamada genellikle metne yönelik değerlendirme soruları kullanılarak öğrencilerin dinleme metnine yönelik birtakım kazanımları içselleştirme durumları kontrol edilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda dinleme etkinlikleri; dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası etkinlikler bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. A1-C1 düzeyleri Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinleri etkinlik sayısı bakımından nasıldır?
2. A1-C1 düzeyleri Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe ders kitapları dinleme öncesi etkinlikleri tür ve sayısı bakımından nasıldır?
3. A1-C1 düzeyleri Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe ders kitapları dinleme sırası etkinlikleri tür ve sayısı bakımından nasıldır?
4. A1-C1 düzeyleri Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe ders kitapları dinleme sonrası etkinlikleri tür ve sayısı bakımından nasıldır?

### Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi yöntemine başvurulmuş gerçekleştirilmiştir. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre doküman incelemesi nitel araştırmalarda tek başına kullanılabilir. Bu çalışmada, araştırmanın doğası gereği doküman incelemesi tek başına yeterli görülmüş ve herhangi bir başka yöntemden yararlanılmamıştır.

### Çalışma Dokümanları

Bu çalışmanın dokümanlarını Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim, Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından yayımlanan A1-C1 seviyesi Türkçe ders kitaplarındaki

dinleme etkinlikleri oluşturmaktadır. Ders kitaplarının isimleri Yabancılar için Türkçe A1 (Temel Düzey), Yabancılar için Türkçe A2 (Temel Düzey), Yabancılar için Türkçe B1 (Orta Düzey), Yabancılar için Türkçe B2 (Orta Düzey) ve Yabancılar için Türkçe C1 (İleri Düzey) olup 2014 yılında Ankara'da yayımlanmıştır. B1 düzeyindeki kitap 4. basım diğer seviyedeki kitaplar ise 6. basımdır. Tüm kitaplar aynı yayın ekibi tarafından hazırlanmıştır.

A1 düzeyindeki kitap 6 bölümden, diğer kitaplar ise 5 bölümden oluşmaktadır. Kitaplardaki her bölümde 4 dinleme metni yer almaktadır. A1 düzeyindeki kitapta 22 dinleme metni yer alırken diğer kitapların her biri toplam 20 dinleme metni içermektedir. Çalışma kapsamında A1-C1 düzeylerindeki toplam 102 dinleme metnine ait etkinlikler incelenmiştir.

### Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Bu analiz çeşidinde veriler, önceden belirlenmiş temalara göre ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Verilerin analizinde dinleme süreci açısından dinleme öncesi, sırası ve sonrası şeklinde 3 ana tema belirlenmiştir. Ardından her 3 tema altında Leon'dan (2009) Tuzcu-Eken'in (2012) aktardığı 25 alt tema belirlenmiş ve analiz belirlenen temalara göre gerçekleştirilmiştir. Dinleme sonrası teması altında doğru-yanlış ve çoktan seçmeli ayrı alt temalar olarak ele alınmış, dolayısıyla alt tema sayısı 26'ya çıkmıştır. Ayrıca sözlü ve yazılı anlatımı gerektiren açık uçlu sorular, soru sorma teması altında incelemeye alınmıştır.

Tablo 1

*Dinleme Süreci Etkinlik Türleri (Leon, 2009'dan akt. Tuzcu-Eken, 2012, sayfa belirtilmemiş)*

Dinleme Öncesi	Dinleme Sırası	Dinleme Sonrası
Bağlamı tanıtma	Karşılaştırma	Seçilen metni tartışma
İlgi uyandırma	Komutlara uyma	Soru sorma
Ön bilgileri harekete geçirme	Diyalogun eksik cümlesini tamamlama	Diyalog oluşturma
Bilgi edinme	Dinleme metnindeki farklılıkları ve hataları bulma	Doğru/Yanlış ya da Çoktan Seçmeli Sorular
Bilinen sözcükleri/dilbilgisini etkinleştirme	Maddeleri işaretleme/seçme	Problem çözme
İçeriği tahmin etme	Bilgi aktarma	Özetleme
Yeni sözcük öğretimi	Sıralama	Yapboz dinleme
	Bilgi arama	Yazma
	Metindeki boşlukları doldurma	
	Eşleştirme	

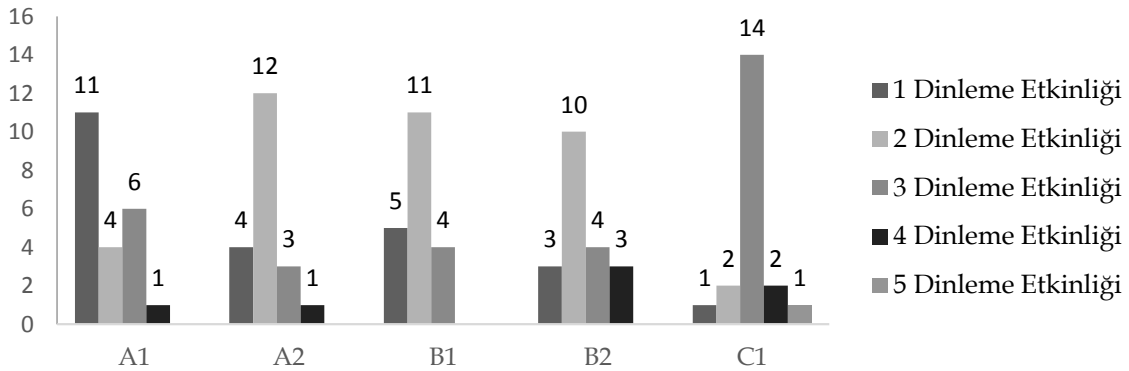
### Çalışmanın İnandırıcılığı

Bu çalışmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla uzun süreli etkileşim ve uzman incelemesi yöntemlerine başvurulmuştur. Çalışmanın dokümanları ile uzun süreli bir etkileşim söz konusudur. Araştırmacılardan biri dinleme metinlerini ve etkinliklerini 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim-öğretim yıllarında Erciyes Üniversitesi ERSEM'de verdiği A1-C1 Türkçe kurlarında işlemiştir. Ayrıca verileri, 1 hafta arayla tekrar analiz ederek birden çok defa dokümanları incelemiştir. Bu yolla hem dokümanlarla uzun süreli etkileşim sağlanmış hem de hatalı bulunan görüşler değiştirilmiştir.

Araştırma konusunda ön bilgiye sahip bir uzmanın incelemesine başvurularak kontrol kodlaması gerçekleştirilmiştir. Kontrol kodlaması sırasında uzman ile araştırmacı arasında bazı görüş ayrılıkları tespit edilmiştir. Uzmanın ilk incelemesinde tespit edilen görüşleri ile araştırmacının görüşleri arasındaki birliği tespit etmek amacıyla Miles ve Huberman'ın (2015) güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Araştırmacı ve uzman arasında A1 düzeyi için 37 etkinlikte görüş birliği ve 4 etkinlikte görüş ayrılığı tespit edilerek güvenilirlik oranı % 90,24; B1 düzeyi için 31 etkinlikte görüş birliği, 8 etkinlikte görüş ayrılığı tespit edilerek güvenilirlik oranı % 81,6 ve B2 düzeyi için 47 etkinlikte 36 görüş birliği, 11 etkinlikte ise görüş ayrılığı tespit edilerek güvenilirlik oranı % 76,6 olarak tespit edilmiştir. A2 ve C1 düzeyi için hiçbir görüş ayrılığı tespit edilememiştir. Miles ve Huberman'a göre "ilk başta kodlayıcılar arasında güvenilirlik genelde %70'in üzerinde çıkmaz" (s. 64). İlk kontrol kodlamasında oranın %70'in üzerinde olması güvenilirlik adına önemli bir bulgudur. Bu sebeple ikinci kontrol kodlamasına başvurulmamış, kodlayıcılar görüş ayrılıklarını tartışarak görüş birliğini sağlamaya çalışmışlardır.

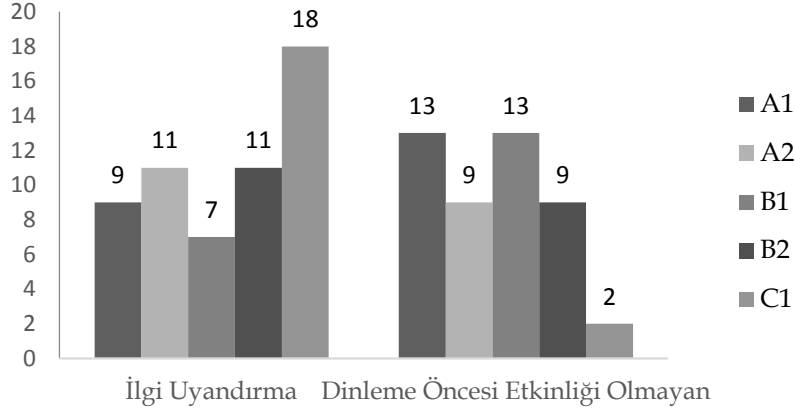
### Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerden hareketle çeşitli bulgular yansıtılmakta ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.



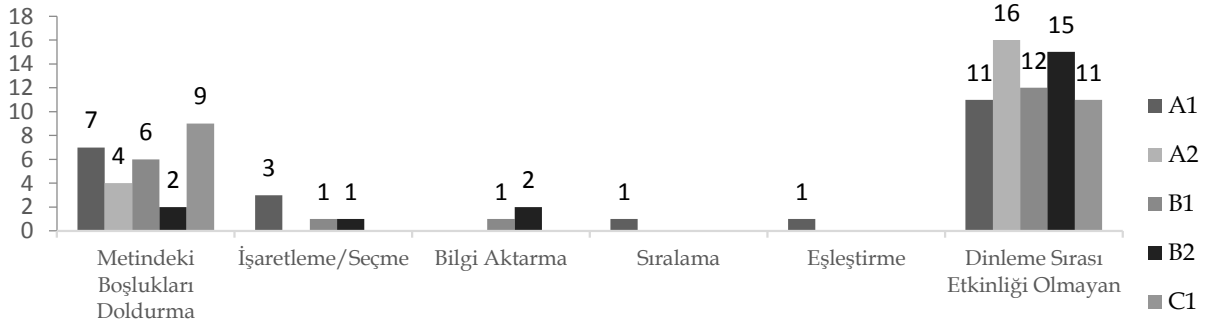
Şekil 1. A1-C1 düzeyleri dinleme metnlerinin etkinlik sayısı bakımından dağılımı

A1-C1 düzeyleri arası ders kitaplarında yer alan dinleme metnlerinin etkinlik sayısı bakımından değişkenlik gösterdiği görülmektedir. A1 düzeyindeki ders kitabında 11 dinleme metninde 1, 4 dinleme metninde 2, 6 dinleme metninde 3 ve 1 dinleme metninde 4 etkinlik yer almaktadır. A2 düzeyindeki ders kitabında 4 dinleme metninde 1, 12 dinleme metninde 2, 3 dinleme metninde 3 ve 1 dinleme metninde 4 etkinliğe yer verilmektedir. B1 düzeyindeki ders kitabında 5 dinleme metninde 1, 11 dinleme metninde 2 ve 4 dinleme metninde 3 etkinlik yer almaktadır. B2 düzeyindeki ders kitabında 3 dinleme metninde 1, 10 dinleme metninde 2, 4 dinleme metninde 3 ve 3 dinleme metninde 4 etkinlik bulunmaktadır. C1 düzeyindeki ders kitabında 1 dinleme metninde 1, 2 dinleme metninde 2, 14 dinleme metninde 3, 2 dinleme metninde 4 ve 1 dinleme metninde 5 etkinlik yer almaktadır. Bu durum, öğrencilerin dinleme metnlerine yönelik farklı sayılarda etkinlikler gerçekleştirmesine hizmet etmektedir.



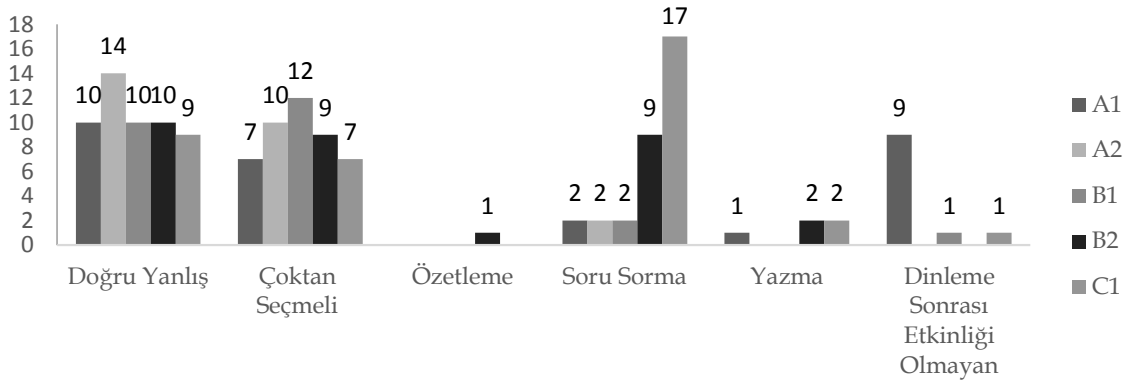
Şekil 2. A1-C1 düzeyleri dinleme öncesi etkinliklerin türlere göre dağılımı

İncelenen ders kitaplarında dinleme öncesi etkinliği olarak ilgi uyandırmaya başvurulmuştur. A1 düzeyinde 9, A2 düzeyinde 11, B1 düzeyinde 7, B2 düzeyinde 11, C1 düzeyinde ise 18 ilgi uyandırma etkinliğinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca A1 düzeyinde 13, A2 düzeyinde 9, B1 düzeyinde 13, B2 düzeyinde 9 ve C1 düzeyinde 2 dinleme metninde dinleme öncesine yönelik hiçbir etkinliğe rastlanmamıştır.



Şekil 3. A1-C1 düzeyleri dinleme sırası etkinliklerin türlere göre dağılımı

İncelenen ders kitaplarında dinleme sırası etkinliği olarak en fazla metindeki boşlukları doldurmaya başvurulmuştur. A1 düzeyinde 7, A2 düzeyinde 4, B1 düzeyinde 6, B2 düzeyinde 2, C1 düzeyinde ise 9 dinleme metninde metindeki boşlukları doldurma etkinliğinin olduğu tespit edilmiştir. A1 düzeyinde 3, B1 ve B2 düzeylerinde 1 işaretleme/seçme etkinliğinin olduğu görülmüştür. B2 düzeyinde 2, B1 düzeyinde ise 1 bilgi aktarma etkinliğine rastlanmıştır. A1 düzeyinde 1'er sıralama ve eşleştirme etkinliği yer almaktadır. Ayrıca A1 düzeyinde 11, A2 düzeyinde 16, B1 düzeyinde 12, B2 düzeyinde 15, C1 düzeyinde ise 11 dinleme metninde dinleme esnasına yönelik hiçbir etkinliğe rastlanmamıştır.



Şekil 4. A1-C1 düzeyleri dinleme sonrası etkinliklerin türlere göre dağılımı

İncelenen ders kitaplarında dinleme sonrası etkinliği olarak en fazla doğru-yanlış etkinliğine başvurulmuştur. A1 düzeyinde 10, A2 düzeyinde 14, B1 düzeyinde 10, B2 düzeyinde 10, C1 düzeyinde ise 9 dinleme metninde metindeki doğru-yanlış etkinliğinin olduğu tespit edilmiştir. Doğru-yanlış etkinliğinden sonra en çok yer verilen etkinlik türü ise çoktan seçmeli testlerdir. A1 düzeyinde 7, A2 düzeyinde 10, B1 düzeyinde 12, B2 düzeyinde 9, C1 düzeyinde ise 7 çoktan seçmeli test etkinliğinin olduğu belirlenmiştir. B2 düzeyinde 1 özetleme etkinliği bulunmuştur. Ayrıca A1'de 1, B2'de 2, C1'de yine 2 yazma etkinliğine rastlanmıştır. A1, A2 ve B1 düzeylerinde 2, B2 düzeyinde 9, C1 düzeyinde ise 17 soru sorma etkinliğinin bulunduğu belirlenmiştir. A1 düzeyinde 9, B1 ve C1 düzeylerinde ise 1 dinleme metninde dinleme sonrasına yönelik herhangi bir etkinliğe rastlanmamıştır.

### Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Gazi Üniversitesi tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitapları ile ilgili literatürde farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda öğretim setinde yer alan kitaplar çeşitli amaçlar doğrultusunda incelenmiştir. Atasözleri ve deyimler (Özkan, 2017), dinleme etkinlikleri (Yavuz, 2016), kalıp sözler (Çaydaş, 2016), kelime öğretimi (Kalenderoğlu, 2016), kültürel unsurlar (Sinecen, 2017; Kalenderoğlu, 2015; Kutlu, 2015), kültürlerarası iletişimsel yeterlilik (Vargelen, 2013), söz varlığı (Göçen, 2016) ve tutarlılık (Biçer ve Çoban, 2015) açısından ders kitaplarının ele alındığı görülmektedir.

Yavuz (2016), Gazi TÖMER A1-B2 ders kitaplarını incelediği çalışmada, dinleme etkinliklerinin sayısının diğer dil becerilerine ait etkinlikler dikkate alındığında daha az olduğunu tespit etmiş ve dinleme becerisinin etkinlik sayısı bakımından en zayıf beceri alanı olduğu ortaya çıkmıştır. Şimşek (2016), İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti ve Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti'nde yer alan dinleme etkinliklerinin de diğer beceri etkinliklerine göre daha az olduğunu aktarmıştır. Bu bilgiler dikkate alındığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinin, nicelik bakımından yeterli sayıda olmadığı ve diğer becerilere ait etkinliklerin gölgesinde kaldığı görülmektedir.

A1-C1 düzeyi ders kitaplarında dinleme öncesine yönelik sadece ilgi uyandırma etkinliklerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgi uyandırmak amacıyla dinleme etkinliklerinde fotoğraflar ve resimler kullanılmıştır. Tüfekçioğlu'na (2014) göre dinleme öncesi etkinliklerde görsellerin kullanılması, ilgili metnin

anlaşılabilirliğine olumlu etki eden bir uygulamadır. Ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinde fotoğraf ve resimlerin kullanılmasına rağmen ilgi uyandırmanın, öğrencilerin ve öğretmenlerin tercihine bırakıldığı görülmektedir. İlgi uyandırmaya yönelik ders kitaplarında herhangi bir yönerge yer almamaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda, dinleme öncesi etkinliklerin ihmal edildiği söylenebilir. İncelenen kitapların dinleme öncesi etkinlikleri bakımından tek tip olduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkileyebilir ve öğrencilerin aynı tip etkinliklerden sıkılmasına yol açabilir. Kitaplarda yönergesi bulunmayan dinleme öncesi etkinliklerinin de yetersiz olduğu görülmüştür. Tuzcu-Eken (2012) de Yeni Hitit 1 ders kitabındaki dinleme öncesi etkinliklerinin yetersiz ve çok çeşitli olmadığını tespit etmiştir.

A1-C1 düzeyi ders kitaplarında dinleme sırasına yönelik etkinliklerin metindeki boşlukları doldurma üzerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Tuzcu-Eken (2012) de Yeni Hitit 1 ders kitabındaki dinleme sırası etkinliklerinde metindeki boşlukları doldurmanın sayıca fazla olduğunu belirtmiştir. Bu tespitler dikkate alındığında, dinleme sırası etkinliklerinin daha mekanik ve biçimsel bir görünüm sergilediği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca diğer etkinlik türlerine pek fazla yer verilmediği ve dinleme sırası etkinliklerin neredeyse tek bir etkinlik türünde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

A1-C1 düzeyi ders kitaplarında yer alan dinleme sonrasına yönelik etkinliklerde doğru-yanlış ve çoktan seçmeli soruların sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Tuzcu-Eken (2012) tarafından Yeni Hitit 1 ders kitabında tespit edilen bulgulara göre farklılık göstermektedir. Tuzcu-Eken (2012) incelediği ders kitabında dinleme sonrası etkinliklerde yazmanın en çok paya sahip, doğru-yanlış sorularının ise 13 etkinlik ile sınırlı olduğunu aktarmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde dinleme öncesi, sırası ve sonrası etkinliklerin belli başlı etkinlik türleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu da kitaplardaki etkinliklerin tek düze kalmasını sağlamaktadır. Elde edilen bu bulguyu, Yavuz (2016) tarafından ulaşılan bulgular da desteklemektedir. Yavuz (2016), A1-B2 düzeyi kitaplarda yer alan dinleme etkinliklerinin tek tipleştiğini tespit etmiştir. Bu tip etkinlikler yoluyla Tuzcu-Eken'in (2012) de belirttiği üzere öğrencilerin dinleme motivasyonları olumsuz etkilenebilir. Ayrıca yer alan etkinlik türlerinin, mekanik bir görünüm sergilemesi ve kur seviyesi yükseldikçe bile yoğun olarak alt düzey bilişsel becerilere odaklanması sebebiyle öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimine istenen katkıyı sağlayamayacağı düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda dinleme öncesine, sırasına ve sonrasına yönelik farklı türde etkinliklere yer verilmesi ve çeşitliliğin sağlanması öncelikle önerilmektedir. Bu yolla öğrencilerin dinleme motivasyonu artırılabilir ve öğrencilerin dinleme gelişimine katkı sağlanabilir. Dinleme öncesi etkinliklere özgü yönergeler her seviyedeki ders kitaplarına eklenmelidir. Ancak bu yolla dinleme öncesi çalışmalar hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından dikkate alınabilir, dinleme öncesi çalışmalar sistematik olarak yapılabilir. Kur seviyesi arttıkça öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer verilmesi önerilmektedir. Örnek olarak dinleme sonrası etkinlikler içerisinde sınıflandırılan problem çözme ve tartışma etkinliklerine B2-C1 düzeyi kitaplarda yer verilebilir.



**Kaynakça**

- Biçer, N. ve Çoban, İ. (2015). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin tutarlılık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 228-237.
- Çaydaş, A. (2016). *Gazi Üniversitesi TÖMER ve İzmir yabancılar için Türkçe öğretim setlerinde kullanılan kalıp sözlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye.
- Göçen, G. (2016). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı anlatımlarındaki söz varlığı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- İnce, B. ve Boztilki, G. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisi. F. Yıldırım ve B. Tüfekçiöğlü (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yöntemler, beceriler, uygulamalar*'ın içinde (s. 157-175). Ankara: Pegem Akademi.
- İşcan, A. ve Aydın, G. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe dinleme öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler'in içinde* (s. 317-335). Ankara: Pegem Akademi.
- Kalenderoğlu, İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan orta düzey (B1, B2) ders kitaplarında kelime öğretimi: Gazi Üniversitesi TÖMER örneği. A. Okur, B. İnce ve İ. Güleç (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine araştırmalar* içinde (s. 49-54). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kalenderoğlu, İ. (2015). Türkçenin Yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan temel düzey (A1, A2) ders kitaplarında kültür aktarımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), 73-83.
- Kutlu, A. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürün araç olarak kullanımı: Gazi yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 seviyesi). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(2), 697-710.
- Özkan, E. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında Türk kültür öğeleri olarak atasözleri ve deyimler. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(3), 295-300.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed.: S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Rost, M. (2001). Listening [Dinleme]. In R. Carter and D. Nunan (Eds.), *The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages* [Diğer dillerin kullanıcılarına İngilizce öğretmek için Cambridge rehberi] (pp. 7-13). Cambridge: Cambridge University Press.  
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511667206.002>
- Schwartz, A. M. (1998). Listening in a foreign language [Yabancı dilde dinleme]. In G. S. Burkart (Ed.), *Modules for the professional preparation of teaching assistants in foreign languages* [Yabancı dilde öğretim görevlilerinin mesleki hazırlıklarına yönelik modüller]. Washington DC: Center for Applied Linguistics. Retrieved from ERIC database. (ED433723)
- Sinecen, F. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında kültürümüze ait unsurların kullanımı: Gazi Üniversitesi TÖMER B1 kitabı örneği. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 5(13), 133-150.

- Şimşek, R. (2016). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel dil becerileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye.
- Tuzcu, D. (2011). *Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretiminde temel düzey dinleme-anlama etkinliklerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Tuzcu-Eken, D. (2012, 05-06 Temmuz). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel düzey dinleme-anlama becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler*. 5. Uluslararası Türkçenin eğitimi-öğretimi kurultayında sunulan bildiri, Mersin. Çevrim içi: [https://www.academia.edu/4742383/Yabanc%C4%B1\\_Dil\\_Olarak\\_T%C3%B9Crk%C3%A7e\\_%C3%96%C4%9Fretiminde\\_Temel\\_D%C3%BCzey\\_Dinleme-Anlama\\_Becerisini\\_Geli%C5%9Ftirmeye\\_Y%C3%B6nelik\\_Etkinlikler](https://www.academia.edu/4742383/Yabanc%C4%B1_Dil_Olarak_T%C3%B9Crk%C3%A7e_%C3%96%C4%9Fretiminde_Temel_D%C3%BCzey_Dinleme-Anlama_Becerisini_Geli%C5%9Ftirmeye_Y%C3%B6nelik_Etkinlikler) adresinden elde edilmiştir.
- Tüfekçioğlu, B. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme etkinlikleri ile sözcük öğretimi üzerine bir araştırma: Çukurova TÖMER örneği. *E-Dil Dergisi*, 2, 35-51.
- Vandergrift, L. and Goh, C. C. M. (2012). *Teaching and learning second language listening: Metacognition in action* [İkinci dilde dinlemenin öğretimi ve öğrenimi: Eylemde üstbiliş]. New York: Routledge.
- Vargelen, H. (2013). *Kültürlerarası iletişimsel yeterlilik bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Yavuz, G. (2016). *Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti dinleme etkinliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

## Summary

### Introduction

Listening is an important skill for foreign language learners (Vandergrift and Goh, 2012), and it consists of a complex process (Rost, 2001). Listening in foreign language instruction is usually carried out in three stages: the pre-listening stage, the while-listening stage, and the post-listening stage. Various activities take place at these stages in order to develop students' listening skills step by step. Pre-listening is the preparation stage towards listening (İşcan ve Aydın, 2014; Tuzcu, 2011). The students' background knowledge related with the listening text is activated in this stage. In the while-listening stage, the students are faced with listening texts. It is intended that the messages of the listening text are understood by the students (İnce ve Boztilki, 2016). The post-listening stage involves multiple evaluations of the listening text. Students are controlled to internalize some acquirements related to the listening text.

The goal of this study is to examine A1-C1 level listening activities in teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, listening activities are examined in terms of pre-listening, while-listening and post-listening activities. The following questions were addressed in this research:

1. How are listening texts in Turkish A1-C1 level textbooks for foreigners prepared by Gazi University TÖMER in terms of number of activities?
2. How are pre-listening activities in Turkish A1-C1 level textbooks for foreigners prepared by Gazi University TÖMER in terms of number and type of activities?
3. How are while-listening activities in Turkish A1-C1 level textbooks for foreigners prepared by Gazi University TÖMER in terms of number and type of activities?
4. How are post-listening activities in Turkish A1-C1 level textbooks for foreigners prepared by Gazi University TÖMER in terms of number and type of activities?

### Method

The study was conducted within the framework of qualitative research approach. Document analysis was applied. According to Yıldırım ve Şimşek (2013), document analysis can be exclusively used in qualitative researches. For this reason, no other method was used to support the data elicited from the study. The documents of this study consist of listening activities at A1-C1 level Turkish textbooks published by Gazi University TÖMER. In the scope of the study, a total of 102 listening texts in A1-C1 level were examined. The gathered data were analyzed by descriptive analysis method. The data are handled according to pre-determined themes (Yıldırım ve Şimşek, 2013). In the analysis of the data, three main themes such as pre-listening, while-listening and post-listening were determined in terms of listening process. Long-term interaction and expert examination methods have been used to provide credibility of this study. The researcher has spent much time directly interacting with the books placed as the documents in the research, because he has been using them in his lessons for at least two years. Control coding was carried out by consulting a specialist who has a preliminary knowledge of the research. During the control coding, some disagreements between the researcher and the specialist were identified. The reliability formula created by Miles and Huberman (2015) was used to determine the association between the views of the researcher and the findings of the specialist. In the first control code, the rate is over 70%, which is an important finding in terms of reliability. For this reason, the second control coding has not been applied, and the coders have tried to reach a consensus by discussing the matter in detail.

### Results

The results suggest that the listening texts included in the textbooks between A1 and C1 vary in terms of the number of activities. It is seen that the textbooks at A1-C1 levels included activities to draw students' attention in the pre-listening stage. The activities used in the while-listening stage was to focus on filling the gaps. It has been found that there are many true-false and multiple choice questions as post-listening activities in the textbooks.

### Discussion

Photographs and pictures were used in the listening activities to attract attention. According to Tüfekçioğlu (2014), using of visuals in pre-listening activities has an effect on the comprehension of the related text. Despite using photographs and pictures in the pre-listening activities in the textbooks, it is found that there was no instruction related with the pre-listening stage. At the A1-C1 level textbooks, the

activities used in the while-listening stage was to focus on filling the gaps. This finding is similar to Tuzcu Eken's (2012) findings. It is found that the while-listening stage are performed in almost a single activity type. When these findings are taken into consideration, it can be said that the while-listening activities have a more mechanical and formal appearance. It has been found that there are many true-false and multiple choice questions as post-listening activities in the A1-C1 level textbooks. This finding differs from the one found in the course book titled "Yeni Hitit 1" by Tuzcu-Eken (2012). Tuzcu Eken (2012) found that there were many writing activities in post-listening stage and true-false questions were limited to 13 activities. When pre-listening, while-listening and post-listening activities are generally evaluated, they seem to concentrate on certain types of activities. This leads us to the conclusion that the activities in the books remain monotonous.

#### **Yazar Bilgileri /Authors' Biodata**

**Gürkan TABAK** Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde araştırma görevlisidir. Türkçe eğitimi alanında doktora derecesine sahiptir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışmalar yürütmektedir.

**Gürkan Tabak** is a research assistant at the Department of Turkish Language Teaching at Faculty of Education, Erciyes University in Turkey. He has a doctoral degree in the field of Turkish language education. He carries out studies in the field of teaching Turkish as a foreign language.

**Ali GÖÇER** Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde profesördür. Türkçe eğitimi alanında doktora derecesine sahiptir. Bu alanda yayınlanmış çok sayıda kitap, makale ve bildirisi bulunmaktadır.

**Ali Göçer** is a professor at the Department of Turkish Language Teaching at Faculty of Education, Erciyes University in Turkey. He has a doctoral degree in the field of Turkish language education. He has numerous academic books and articles published and speeches delivered in this field.